НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Збірник праць молодих вчених та аспірантів

Том 23

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут української археографії та джерелознавства
ім.М.С.Грушевського

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Збірник праць молодих вчених та аспірантів

Том 23

Київ 2011

ББК І 90
Засновник: Інститут української археографії та джерелознавства ім.М.С.Грушевського НАН України.
Рік заснування: 1996.

Двадцять третій том "Наукових записок" Інституту української археографії та джерелознавства ім.М.С.Грушевського НАН України містить статті, розвідки, публікації документів, підготовлені аспірантами та молодими вченими.

Редакційна колегія
П.С. Сохань (відповідальний редактор),
Г.В. Боряк, В.А. Брехуненко,
Д.В. Бурім (відповідальний секретар),
І.Б. Гирич, М.М. Капраль,
О.О. Маврін (заступник відповідального редактора),
В.І. Мільчев, Н.І. Миронець, Ю.А. Мицик, В.І. Наулко,
О.В. Павлюченко, Ю.А. Пінчук, В.І. Ульяновський

Затверджено до друку рішенням
Вченої ради Інституту української археографії
та джерелознавства ім.М.С.Грушевського
Національної академії наук України

© Інститут української археографії
та джерелознавства ім.М.С.Грушевського
НАН України, 2011
© Автори статей, 2011

Зміст

Горнова Ірина. Історичний метод Михаїла Пселла 5
Корнієнко Вячеслав. Графіті про крадія Кузьму в західній внутрішній галереї Софії Київської: молитва-покаяння, іронічний напис чи прокляття? 18
Синяк Іван. Компетенція паланкових канцелярій Війська Запорозького в добу Нової Січі 25
Яценко Владислав. «Справа Соломона» і гетьман Іван Мазепа у висвітлені сучасної історіографії 33
Бєлікова Марина. Освіта менонітської спільноти Півдня України (кінець XVIII – початок XX ст.) 42
Посунько Ольга. В очікуванні удару (про підготовку до можливого татарського наступу на новосербське прикордоння у 1762 р.) 56
Олененко Анна. Документація Азовської губернської канцелярії як джерело з історії злочинності в Азовській губернії (1775–1783) 66
Грибовський Владислав. Калнишева сім'я 81
Швайба Надія. «Дерзнул ругать указ…»: бувші запорожці та межування Новоросійської губернії 92
Мільчев Володимир. Внесок А. Скальковського у дослідження соціальної історії запорозького козацтваXVIII ст. 98
Молдавський Роман. Історіографічна традиція дослідження Нової Дніпровської лінії укріплень 105
Савченко Ірина. Діяльність місцевих урядуючих інституцій з розвитку поштового зв'язку на півдні України (др. пол. 70 – 80-ті рр. XVIII ст.) 124
Головко Юлія. Матеріали фонду комітету для влаштування Новоросійської губернії при Міністерстві внутрішніх справ (РДІА) як джерело з історії зовнішньої торгівлі Південної України початку XIX ст. 129
Телюпа Сергій. Проблема взаємовідносин та історичного наслідування запорозького козацтва та чумацтва 138
Задесенець Яна. Роль адмірала М.С. Мордвінова в колонізації Північного Причорномор'я у висвітленні дослідників XIX – поч. XX ст. 144
Старков Валерій. Джерела вивчення традиційної ігрової культури українців: «публікаційний прорив» Костянтина Сементовського 1843 року 150
Богдашина Олена. Роль університетських співтовариств підросійської України у рецепції ідей позитивізму (друга половина XIX ст.) 157
Константінова Вікторія. Краєзнавчі студії з міської історії Південної України другої половини XIX – початку XX ст. 165
Березовський Олег. Українські політичні партії в Російській імперії на початку XX ст.: зарубіжна історіографія 171
Новікова Ольга. Купецтво міста Олександрівська у другій половині XIX ст. 183
Авдєєва Олена. Конфесійна структура населення Північного Приазов'я наприкінці XIX ст. (за матеріалами Першого всезагального перепису населення Російської імперії 1897 року) 189
Аванесян Джульєта. «Екатеринославские губернские ведомости» (1838-1918): становлення та розвиток видання 196
Крилова Алла. Катеринославська губернська оціночна комісія: програми дослідження землеволодінь 221

Надія ШВАЙБА
(Ростов-на-Дону, Росія)

УДК: 930.2 (477.75) «18»

«Дерзнул ругать указ…»: бувші запорожці та межування Новоросійської губернії

Постсічова доба для мешканців Запорозьких Вольностей стала часом системних і, водночас, карколомних перетворень. З під юрисдикції Коша багатотисячне населення перейшло під контроль губернаторів та новостворених губернських і провінційних канцелярій. «Бувший запорозький старшина», «із бувших запорозьких козаків», «із підданих бувшого Запорожжя» - саме так, із обов'язковою приставкою «бувший», у документації російських адміністративних установ позначалися люди, пов'язані із ліквідованим Військом. Землі Вольностей, не дивлячись на наявність тисяч зимівників по річкам, балкам, урочищам, сприймалися урядовцями переважно як «в пусте лежащие». Величезний земельний фонд, що опинився у розпорядженні імперії, уявлявся основою майбутнього процвітання держави на півдні, плацдармом її економічного розвитку та політичного просування грецького проекту.

Втім, перш, ніж запустити потужні колонізаційні процеси, слід було добре вивчити ресурс, що дістався Азовській і Новоросійській губерніям після ліквідації Запорожжя. Кожна з губерній отримала значну площу колишніх Вольностей, разом із колишніми запорозькими підданими, запорозькою старшиною та козаками, які продовжували жити по численним слободам та ще більш численним зимівникам. Саме тому, уряду доводилося вирішувати чимало справ, пов'язаних із ліквідацією / реорганізацією запорозької спадщини. Ці урядові заходи висвітлені в історіографії та археографічних публікаціях, відмітимо дослідження істориків Н.Д. Полонської-Василенко [9], А.В. Бойка [5. с. 16 – 19], В.К. Козирєва [7, с. 118].

Натомість, атмосфера, що панувала на території козацького краю у цей час, вивчена лише фрагментарно. Добре відомо: за Дунай рушила невелика частина запорожців, переважна більшість лишилася і продовжувала сидіти зимівниками, перебуваючи до певного часу на відстані від державної адміністративної влади [6, с. 243]. При цьому настрої, думки, очікування, страхи людей, традиційний світ яких рушився на їх же очах, лишаються для істориків малодослідженою проблемою. Чи могли протистояти системному наступу імперської державної машини ті, хто залишилися на своїх землях? Відкритий, тим паче, озброєний виступ був наперед приречений. Та сам факт існування і поширення думок про супротив, хай на рівні чуток про отамана Метелку, зафіксований у рапортах до Г.О. Потьомкіна [5, с. 13], відбивав певні очікування серед населення учорашніх Вольностей.

Чутки, що поширювалися серед населення Азовської і Новоросійської губерній у 1775 – 77 роках складали для місцевої адміністрації серйозний клопіт. Починалися розшуки агітаторів виходів за Дунай (справа Чорногора, липень 1777 р.) [4, с. 42 – 46] і до Очаківського степу [11, с. 42 – 43]. Заарештовані автори чуток жорстоко каралися

– це свідчило про усвідомлення владою того непевного, збудженого стану, в якому по перших порах перебувала значна частина колишніх запорожців.

Не менш серйозними виявилися справи, пов'язані з реакцією мешканців зимівників на описи та межування губернських земель. Останнє яскраво проявилося у сутичках із межувальниками. Межувальник, або його помічник, виконуючи офіційні розпорядження межової експедиції та накази губернської канцелярії, самою своєю присутністю провокував бурхливу реакцію колишніх запорожців. Здається, що сама фігура межувальника, який з'являвся поруч із зимівником і починав щось обмірювати та заносити до польового журналу, уособлювала початок кінця, остаточну втрату своєї землі, про яку на Січі загрозливо переказували ще з 1750-х років. Візьмемо до уваги й той факт, що межувальниками в обох губерніях найчастіше призначали штабс-, обер- та унтер-офіцерів місцевих полків, гусарів і пікінерів, військових колишнього Жовтого, Чорного, Новослобідського, Бахмутського полків, з якими запорожці мали постійні прикордонні земельні конфлікти. За таких обставин колишнім запорожцям важко було абстрагуватися від того, що перед ними не давній ворог-зазіхай, а лише рядовий представник губернської межової експедиції, який має виконати державний наказ.

Конфлікти із запорожцями-власниками зимівників, принаймні, по тим документам, що вдалося нам виявити і опрацювати, масового характеру не набули. Стратегії адаптації запорожців до нових реалій були більш варіативними. Особливо добре це розуміла колишня запорозька старшина, не помічена у злочинах останнього кошового П. Калнишевського та наділена правом отримувати земельні ділянки під заселення [10, с. 110]. Адже можна було отримати ділянку, заселити її, через що стати її власником на однакових правах з іншими новоявленими у степу поміщиками. Недивно, що серед документів Азовської та Новоросійської губернських канцелярій вже за 1776 – 77 рр. знаходимо накази про відведення значних земельних ділянок бувшій запорозькій старшині, як то бувшого Війська Запорозького довбишу Соколану (Соколовському), полковому хорунжому Степану Кулику [1, арк. 11], полковому старшині Михайлу Потапенку, Федору Легкоступенку [1, арк. 26], полковнику Строцю на Токмаківці, полковому осавулу Пишмичу на Камишеватій Сурі, страшині Сидору Білому на Інгульці, отаману Вершацькому на Дніпрі [9, с. 226] та ін.

Даний процес, як і інші адаптаційні практики, був справою, що розтяглася не на один рік. Одразу ж після скасування Січі, перші два-три роки, настрій багатьох мешканців зимівників по відношенню до нової влади був вкрай негативним. Супротив «бувших» мав переважно прихований характер та добре відбився у пісенному фольклорі, що поширився південноукраїнськими степами з кінця XVIII століття [8, с.156-158]. Траплялися й відкриті сутички і конфлікти. Відбувалося це тоді, коли запорожець безпосередньо стикався із втручанням до своєї малої території, земель зимівника. У цьому відношенні показовий конфлікт відбувся у липні 1777 року між межувальником вахмістром Петром Давидовим та колишнім запорозьким полковим старшиною Лук'яном Великим.

Вахмістр Сербського гусарського полку Давидов, маючи ордер від Новоросійської губернської канцелярії, виконував наказ про зняття повітових планів. Його було направлено до Саксаганського повіту Слов'янській провінції – описувати річки, урочища і т.п. 17 липня Давидов почав описувати річку Мокру Суру, на якій і мешкав зимівником колишній запорожець. Далі, все що трапилося, Давидов зафіксував у своєму рапорті, причому образи та втрата робочого інструменту змусили його бути

вельми точним, навіть дослівним. «...Во время моего межевания живущей при оной речки бывшаго войска Запорожского полковой старшина Лукъян Великий прибежа верхом на лошади ко мне хотел было меня плетью в его имеющуюся бить. Однак я по осторожности моей от него убежал. Но он видя себя сим не удовольствуем, начал меня ругать и поносить всякими непотребными речами говоря «Зачем ты здесь межуешь. Это моя земля». Я видя сего разкрывшагось безчуственно в разбойническом виде стал ему говорить что я послан от Новороссийской губернской канцелярии, от которой и открытой указ имею. Но он напротив того ненаситен ругаючи меня дерзнул ругать указ и хто его писал и повелевал...» [2, арк. 116-116 зв.]. Від такої нахабності не витримав й сам Давидов, прийшовши в себе, він звернувся до Великого: «Как ты осмелился не только установленных начальников но и указ в котором упоминается ПО УКАЗУ ЕЯ ИМПЕРАТОРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА. Но он еще больше разсердясь вскоча с лошади и ударя рукою поставляемую мною астрелябию «Я де никого не боюсь», которая в сторону сажень в пяти впадя от места на землю вся перепортилась и некоторые вещи погнули, а други в траве и совсем сискать было не можно. Я бросясь на то место чтоб оную собрать крича «Вон с моей земли»... [2, арк. 116 зв.]. Показово, що старшина не став розбиратися, що саме і для чого межував Давидов, обурення викликала сама поява межувальника на території, що сприймалася як своя.

Рапорт, написаний через кілька днів після сутички, передає обурення двох сторін одночасно. Давидов. хвилюючись, пропускав цілі слова, але й без них суть конфлікту була доведена до губернського начальства. Межувальник просив поступити із Великим по силі законів, але як можна жорсткіше, «в страх другим». Рапорт мав свої наслідки, старшину Великого знайшли і доставили у канцелярію. Визнаючи свою провину, Великий виправдовувався тим, що був «в пьяном образе», просив його пробачити та обіцяв, що більш так чинити не буде. Губернська канцелярія, беручи до уваги покаяння старшини і «дабы впредь того дерзать не отваживался», розпорядилася заарештувати його і два тижні тримати на гаубвахті. Крім того, Великий повинен був сплатити 90 крб. за зламану астролябію та 80 крб. (розмір річного окладу межувальника) Давидову – компенсацію за «ругательство и безчестье», а також 7 крб. 38 коп. прогонних грошей, витрачені на його доставку до канцелярії [2, арк.143]. Після двох тижнів на хлібі і воді Великого відпустили до свого зимівника. В цілому ж, цей випадок змусив Новоросійську губернську канцелярію прийняти певні міри, тим паче що опис і межування колишніх запорозьких земель тривали повним ходом. У вересні 1777 р. Єлизаветградській та Слов'янській провінціальним канцеляріям було наказано об'явити в усіх місцях накази: «предерзости» під час межування будуть каратися по усій строгості закону [2, арк.143 зв.].

Звичайно, випадок Лук'яна Великого можна звести до витівки нетверезої людини. Але, п'яний чи тверезий, все, що він говорив, реально відбивало його ставлення до справи межування земель. Як свідчать документи, Великий не був одиноким у своєму відношенні до межувальників, а через них - до межування колишнього Запорожжя. Підтвердження цьому знаходимо у рапорті прапорщика Йосифа Федорова. Останній мав виконати наказ Новоросійської губернської канцелярії – відмежувати землю на 25 дворів мешканцю Слов'янського повіту Коновалу. Ділянка знаходилася при затоці Дніпра, неподалік місцевості, що називалася Тарасівський кут. Межувальнику слід було відміряти, описати і нанести ділянку на план. Прибувши на місце 17 липня, Федоров, як то передбачала усталена практика, попросив для помочі людей у

місцевого наглядача Михайла Теслі. Йому ж був представлений і відповідний наказ Слов'янської провінціальної канцелярії про відмежування ділянки. У той же день місцевістю проїжджав Саксаганський воєвода, колезький асесор Сичевський. Під цим приводом Федорову у помічниках було відмовлено і потім довелося чекати ще три дні. Сам Тесля в цей час виказував межувальнику: «якобы не для снятия того места я прибыл, а для отнятия от них земли. Пришол ко мне с собранными им немалого числа тамошних жителей козаков *яко бунту подобно*, выговарывая мне «Вы дискать самы собою что хотите делаите и от нас земли отнимаете. А пока от нашого комисара повеления не будет ни одного человека не дадим…» [2, арк.138-138 зв.]. За таких обставин Федорову лишалося чекати розпорядження земського комісара. Коли ж Тесля прийшов удруге, то знов об'явив межувальнику: «Хотя де комисар и приказал дать людей, но чтоб ишли мерыть землю в пустые места, где жительств и хлебопашеств нету» [2, арк.138 зв.]. Не отримавши помічників, Федоров рапортував провінціальній канцелярії та хотів виїхати з Тарасівського кута. Коли ж він звернувся до наглядача по коней, той відповів йому «дурными словами Хто дискат вас привоз, тот вас и повезет» [2, арк.138 зв.]. Довелося чекати до 30 липня, коли прийшла резолюція провінційної канцелярії. Тоді необхідні для робіт помічники з козаків були надані, а самого Теслю відправлено до провінційної канцелярії. Зрештою, про цю справу Федоров рапортував до губернської межової експедиції, прохаючи вплинути на потенційно нестабільну ситуацію у даній місцевості.

Привертає увагу той факт, що обидва інциденти сталися в один і той же час (між Давидовим і Великим – 17 липня, між Федоровим і Теслею – впродовж 17 – 30 липня 1777 року), у сусідніх Саксаганському і Слов'янському повітах. Нагадаємо, що обидва повіти було створено на землях Кодацької паланки. Як наслідок, основну частину місцевої людності на 1777 рік складали колишні запорожці та їх колишні піддані. І якщо в першому випадку конфлікт стався між двома людьми, то у другому, коли Тесля привів із собою «немалое число тамошних жителей козаков», конфлікт явно вийшов за межі індивідуального непорозуміння між межувальником і місцевим наглядачем. Тут вже була виказана загальна позиція, яку поділяли і наглядач (вочевидь, сам з колишніх запорожців), і місцеві жителі-козаки.

Такі сутички свідчили як про неспокій, так і про страх запорожців втратити свої зимівники та землі навколо них, необхідні для пашні, випасу худоби, сіножатей. І страх цей мав свої підстави. Якщо одразу влада намагалася бути лояльною до населення запорозьких зимівників, то чим далі, контроль над зимівчанами ставав сильнішим. Невдовзі, почалося переведення мешканців зимівників до слобод та міст [3, с. 201-206].

Загалом, серед численної документації у справах межування Новоросійської губернії часто зустрічаються документи, в яких згадуються запорозькі зимівники та їх хазяї, «бувші» запорожці. Самі ж запорожці по-різному реагували на межування та розподіл їх земель. Так, Петро Осадчий та Павло Ємець, що мали по зимівнику в Саксаганському повіті між річками Жовтою і Зеленою, заручилися ордером від полковника П.А. Норова і відстоювали своє першочергове право отримати землі поруч із своїми зимівниками під заселення. Відставного поручика Кобиленкова, який вже мав на руках наказ про відведення йому земельної ділянки у бувших запорозьких дачах, включно із зимівниками Осадчого та Ємця, вони просто туди не допустили [2, арк.63]. Схожа картина склалася із ділянкою землі по р. Інгульцю. Підпоручик Дніпровського пікінерського полку Байдак волів повернути до казенного відомства

відведену йому землю, адже виявилося, що на ній «зимовником бывшой запорожской старшина Сава Пашковской жительствует и ко владению тою землею ево Байдака в прошлом 776 году не допустил...» [2, арк. 87]. Зимівник по р. Зеленій бувшого запорозького старшини Пархомова (шість дворів і вітряк) в ході межування Єлисаветградського пікінерського полку опинився в межах дачі вахмістра Піварича. Межувальник Степан Іванов, вочевидь, мав розмову із самим Пархомовим, адже у рапорті він зазначив: вступити до межування через зимівник не зміг, але старшина «соглашивается взять из дачи вахмитсра Пиварича на 12 дворов земли» [2, арк.79]. Бачимо, в даному випадку сторони воліли досягти скорішого компромісу. Хтось, як вище згадуваний Коновал, сам не чекав, поки його земля опиниться в межах чужого відводу. Маючи при Тарасівському куті зимівник та невеликий сад родючих дерев, у червні 1777 року він звернувся до межової експедиції із проханням офіційного земельного відводу [2, арк. 99]. Інші, як-то бувший запорозький козак Левко Дусак, продавали свої зимівники майбутнім поміщикам, бажаючим отримати кращі ділянки по родючим балкам для подальшого їх офіційного межування та відводу [2, арк.127].

Втім, подібні купівлі-продажі викликали різку реакцію місцевої адміністрації на чолі з М.В. Муромцевим: «Известно де что козаки Славянской провинции продают свои зимовники из землею прежде при тех их зимовниках ими владеемою. Некоторые продажи и купчии в канцеляриях совершаются, а как де оне на землю никакого права не имеют кроме временного владения и власны только в движимом их имении. Земля же вся состоит в казенном ведомстве...» [2, арк.132]. Наголошувалося, що купівлі-продажі зимівників разом із прилеглою землею незаконні, адже земельним фондом колишніх Вольностей тепер розпоряджалася держава. Губернатор М.В. Муромцев пропонував знищити усі купчі, оформлені на землі без відводу. Відповідно, на законних підставах продати землею, прилеглу до зимівника, міг тільки той, хто отримав офіційний відвід та мав план на що землю від межової експедиції. В усіх інших випадках хазяї могли продавати тільки будівлі зимівників та рухоме майно. Стурбованість губернатора спричинила появу особливого наказу Новоросійської губернської канцелярії від 28 серпня 1777 року: «на продаваемые бывшими запорожскими козаками земли коим оные не отведены впредь крепостей не свершать, равно и совершенные уже до сего на таковые земли уничтожить...» [2, арк.132-132 зв.]. Продавати землю не заборонялося, але тільки при наявності відводу (здійсненого межування) та плану на земельну ділянку. Схожі процеси тривали і в сусідній Азовській губернії.

За таких умов, власники зимівників поспішали або позбутися свого майна, або навпаки, отримати ділянку у відвід, заселити слободу, фактично, розійтися із традицією, пристати до умов, продиктованих політикою колонізації і заселення краю. Та пам'ять про недавнє життя у козацькому степу, усвідомлення і гостре сприйняття колишніми запорожцями землі як своєї, водночас, необхідність адаптуватися до нових реалій, ще довго провокували сутички із представниками місцевої влади. В подібних конфліктах розкривалося справжнє ставлення місцевого населення до російської влади та її політики.

Джерела та література:

1. Державний архів Ростовської області (Далі ДАРО). – Ф.800. Азовська губернська канцелярія. – Оп.1. – Спр. 110. – Арк.1-69.

2. ДАРО. – Ф.800. – Оп.1. – Спр.176. – Арк.1-160.

3. Козирєв В.К. Матеріали до історії адміністративного устрою Південної України (друга половина XVIII – перша половина XIX століття). – Запоріжжя, 1999. – 426с.

4. Бойко А.В. Матеріали до історії запорозького козацтва після скасування Січі / Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України ЗДУ: Південна Україна XVIII-XIX століття. – Вип.4(5). – Запоріжжя: РА «Тандем-У», 1999. – С. 40-47.

5. Бойко А.В. Запорозький зимівник останньої чверті XVIII століття. – Запоріжжя, 1995. – 56с.

6. Бойко А.В. Напрямки колонізації Південної України в останній чверті XVIII ст../ Український археографічний щорічник. – Вип.5(6). – К., 2001. – С. 242-262.

7. Козирєв В.К. Запорозька спадщина в адміністративному устрої Південної України кінця XVIII століття / Адміністративний устрій та самоврядування в Україні XVII-XX століття. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Запоріжжя, 1999. – С.116-119.

8. Полонська-Василенко Н.Д. Маніфест 3 серпня року 1775 в світлі тогочасних ідей / Запоріжжя XVIII століття та його спадщина. - Т.І. – Мюнхен: «Дніпрова хвиля», 1967. – С.138-185.

9. Полонська-Василенко Н.Д. Південна Україна після зруйнування Січі / Там само. - Т.ІІ. – Мюнхен: «Дніпрова хвиля», 1967. – С. 207-234.

10. Сурєва Н.В. Від козака до дворянина: основні віхи нобілітації запорозьких старшинських родів / Козацька спадщина: Альманах Нікопольського регіонального відділення НДІ козацтва ІІУ НАНУ. – Вип.2. – Нікополь-Дніпропетровськ, 2005. – С.110-111.

11. Шиян Р.І. Ще раз про ситуацію на території колишніх Вольностей після ліквідації Запорозької Січі (1775 р.): чутки як історичне джерело / Наукові доповіді студентів та аспірантів кафедри історії України Запорізького державного університету. – Вип.4. – Запоріжжя: РА «Тандем-У», 1998. - С.39-44.

Надія Швайба *(Ростов-на-Дону, Росія).* **«Дерзнул ругать указ...»: бувші запорожці та межування Новоросійської губернії**

На основі джерел з Державного архіву Ростовської області досліджується реакція запорожців на межування та роздачу земель колишніх Запорозьких Вольностей. Аналізуються сутички із межувальниками, що сталися 1777 р. в межах Новоросійської губернії.

Ключові слова: бувші запорожці, зимівник, межування, межувальник, Новоросійська губернія.

Надежда Швайба *(Ростов-на-Дону, Россия).* **«Дерзнул ругать указ...»: бывшие запорожцы и межевание Новороссийской губернии.**

На основе источников Государственного архива Ростовской области исследуется реакция запорожцев на межевание и раздачу земель бывших Запорожских Вольностей. Анализируются конфликты с межевщиками, случившиеся в 1777 г. в пределах Новороссийской губернии.

Ключевые слова: бывшие запорожцы, зимовник, межевание, межевщик, межевая экспедиция, Новороссийская губерния.

Nadiya Shvayba *(Rostov-on-don, Russia).* **«Derznul rugat' ukaz...»: were Zaporozhian cossacks and land surveying of the Novorosiyskaya province**

On the basis of sources of the State archive of the Rostov region the reaction of the Zaporozhian cossacks on a land surveying and distribution of the earths of the former Zaporozhye was analyses. Collisions with «mezhuval'nik» which happened in 1777 within the limits of the Novorosiyskaya province are analysed .

Key words: were Zaporozhian cossacks, winterer, mezhuvannya, mezhuval'nik, Novorosiyskaya province.